

CZU: 314.743(478)

EMIGRAȚIA ȘI EFECTELE EI ÎN REPUBLICA MOLDOVA*Elena NIREAN*, Boris COREȚCHI***Universitatea Agrară de Stat din Moldova,
Universitatea de Stat din Moldova*

Începând cu ultimul deceniu al secolului trecut și până în prezent, Republica Moldova se confruntă cu un puternic flux de migrație a populației. Cetățenii Republicii Moldova, de multe ori tineri apti de muncă, pleacă în străinătate, fie din cauza sărăciei, fie a lipsei de perspective, în căutarea unei vieți mai bune și a unui loc de muncă mai bine plătit peste hotarele țării. Există multe dispute referitor la migrația populației și consecințele sale asupra țării și a familiilor. Unii consideră că migrația trebuie privită ca fiind un proces ce trebuie bine gestionat, alții văd migrația ca o problemă care trebuie soluționată.

Experții subliniază că din Republica Moldova a plecat deja circa o treime din populația activă. Conform Biroului Național de Statistică, la începutul anului 2017 numărul mediu al populației era de 3.550.000 de persoane, ceea ce e cu 2,2 mii de oameni mai puțin decât fusese înregistrat în 2016.

Emigrația necontrolată, ilegală, a devenit în ultimele decenii una dintre cele mai actuale probleme pentru Republica Moldova. În ultimii ani s-au făcut investigații privind emigrația, inclusiv emigrația forței de muncă. Totodată, problema dată nu este studiată profund și necesită o cercetare complexă a promovării politicii migraționale.

Scopul lucrării de față este de a analiza fenomenul emigrației și a estima din punct de vedere economic impactul ei asupra situației economice în Republica Moldova.

Cuvinte-cheie: *emigranți, imigranți, migrație, nivel de trai, spor natural.*

EMIGRATION AND ITS EFFECTS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Since the last decade of the last century up until now, the Republic of Moldova faces a strong flow of population migration. Citizens of the Republic of Moldova, often young people who are able to work, go abroad either because of poverty or lack of prospects in search of a better life and a better paid job abroad. There are many disputes about population migration and its consequences for the country and for families. Some consider migration to be seen as a process that needs to be managed well, others see migration as a problem to be solved.

Experts point out that about one third of the active population has already left the Republic of Moldova. According to the National Bureau of Statistics, at the beginning of 2017 the average population was 3.550.000 people, which is 2.2 thousand people less than it was in 2016.

Uncontrolled, illegal immigration in recent decades has become one of the most current problems for the Republic of Moldova. In recent years, investigations have been made on emigration, including emigration of labor. At the same time, the problem is not deeply studied and requires a complex research into the promotion of migration policy.

The aim of this paper is to analyze the phenomenon of emigration and to estimate economically its impact on the economic situation in the Republic of Moldova.

Keywords: *emigrants, migrants, migration, living standard, natural growth.*

Introducere

Putem defini emigrația ca fiind acea deplasare în teritoriu a populației în cursul căreia este depășit un hotar administrativ-teritorial. În esență, înseamnă mișcarea între zone administrative indiferent de distanța parcursă și de implicațiile pe care respectiva deplasare în teritoriu le are asupra celor prinși în acest fenomen. Precizările au relevanță din punctul de vedere al consecințelor complet diferite ale acestor fenomene demografice asupra compoziției și distribuției populației, dar și asupra situației economice și culturale din țara respectivă. Măsurarea migrației se poate face prin calcularea soldului migratoriu, care este diferența dintre numărul de imigrări și emigrări. Un sold migratoriu pozitiv (situația în care numărul imigranților este mai mare decât cel al emigranților) semnifică faptul că respectiva unitate administrativ-teritorială este atractivă pentru populațiile altor arii. Cu cât acest sold e mai mare, cu atât forța de atracție e mai ridicată și se câștigă un plus de populație. Un sold migratoriu negativ (atunci când numărul emigranților e mai mare) evidențiază lipsa de atractivitate a respectivei arii [2].

Deși multe persoane înalt calificate aleg să trăiască și să muncească în alte țări decât cea natală, fie în căutarea unor venituri mai bune, fie a unor condiții de viață mai bune, ele nu reușesc neapărat să accedă la ocupațiile anterioare emigrării sau, pur și simplu, aleg să desfășoare alte ocupații. Acest fenomen a primit

denumirea de irosire a inteligenței. În ultimii ani în dezbaterile internaționale pe această temă a început să fie utilizat un alt concept, și anume – acela de schimb de specialiști (brain exchange). În cazul Republicii Moldova, putem deci vorbi cu adevărat despre un exod al creierelor. În anul 2010, 26,4% din cei care au decis să-și schimbe țara de rezidență sunt persoane cu studii superioare, iar 53,8% sunt absolvenți ai instituțiilor liceale sau postliceale. Astfel, exodul specialiștilor cu ocupații intelectuale devine o problemă importantă pentru piața muncii din Republica Moldova [1, p.19], deoarece chiar și un număr redus de actuali emigranți cu ocupații intelectuale ar putea fi foarte important pentru redresarea deficitelor existente în prezent pe piața forței de muncă. Majoritatea lucrătorilor migranți au acces la cele mai scăzute salarii de pe piața de muncă respectivă, ceea ce le afectează standardul de viață în țara de destinație. În unele cazuri, calitatea vieții migranților în țara de destinație se dovedește a fi inferioară celei pe care aceștia o aveau înainte de a părăsi Republica Moldova. Prestând muncă nedeclarată, migranții se expun diferitelor riscuri de abuz și exploatare sau chiar pericolului de a deveni victime ale traficului de ființe umane și ale rețelelor de crimă organizată.

Material și metode

Cercetările efectuate își propun ca scop analiza dinamicii fenomenului migrațional și a problemelor fundamentale generatoare de plecarea populației din Republica Moldova prin intermediul metodelor științifice. În vederea acumulării datelor autorii au efectuat un studiu analitic al datelor statistice oficiale publicate de Biroul Național de Statistică. Datele acumulate au servit drept bază de efectuare a calculelor analitice în vederea determinării indicatorilor cantitativi de apreciere a dinamicii migrației. Rezultatele calculelor, precum și datele acumulate au fost interpretate prin metoda abstracției științifice, metoda tabelară, metoda grafică, metoda de analiză și sinteză. Pentru formularea concluziilor și elaborarea recomandărilor au fost aplicate metodele de inducție și deducție.

Rezultate și discuții

În Republica Moldova, emigrația este cauzată de factori economici și a apărut ca un mecanism de reducere a sărăciei. Factorii economici, precum sărăcia, șomajul și salariile mici reprezintă peste 72% din factorii de stimulare a emigrației.

Starea de lucruri în evidența migrației externe a populației nu ne oferă posibilitatea de a efectua un studiu complex asupra acestui fenomen, deoarece unei evidențe statistice oficiale este supusă migrația definitivă (emigrația și imigrația) a populației, cu schimbarea locului de trai, adică doar acele persoane care au statutul de imigrați (sosiți), emigrați (placați) și repatriați.

Tabelul 1

Analiza indicatorilor migrației în Republica Moldova

Indicatorul	Anii			Abateri, anul 2017 față de:	
	2015	2016	2017	2015	2016
Emigranți, persoane	2236	2507	2111	-125	-396
Imigranți, persoane	4209	4080	3708	-501	-372
Repatriați, persoane	744	573	561	-183	-12
Populația totală, persoane	3555159	3553056	3550852	-4307	-2204

Sursa: elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică [3].

Din datele prezentate în Tabelul 1 se observă că numărul persoanelor cuprinse în procesele migraționale în perioada 2015-2017 este în reducere. Numărul emigranților s-a redus cu 125 persoane în mărime absolută și cu 6% în mărime relativă în anul 2017 comparativ cu anul de bază 2015, iar față de anul precedent 2016 – cu 396 persoane sau cu 16%. Ca rezultat, fluxul migratoriu anual reflectă o pierdere de mai mult de 2000 de persoane, ceea ce determină reducerea potențialului demografic național: cu 4307 persoane în anul 2017 comparativ cu anul 2015 și cu 2204 persoane comparativ cu anul 2016.

Actualmente, cele mai îndrăgite destinații pentru migranți sunt SUA, Germania și Israelul. Iar din statele CSI – Federația Rusă și Ucraina (Tab.2). La adaptarea morală și psihologică în aceste state contribuie diasporele moldovenești care funcționează acolo. Acestea creează ambianța culturală și socială, care îi ajută pe migranți să se adapteze mai ușor în noile condiții, să se integreze în noua țară și să ajungă la condițiile de a primi actele de ședere pe termen lung.

Tabelul 2

Analiza emigranților pe țara de destinație

Țara de destinație	2015		2016		2017	
	Persoane	Pondere, %	Persoane	Pondere, %	Persoane	Pondere, %
Austria	28	1,3	42	1,7	38	1,8
Belarus	64	2,9	28	1,1	35	1,7
Germania	253	11,3	285	11,4	342	16,2
Israel	174	7,78	181	7,2	164	7,8
Italia	16	0,7	14	0,6	15	0,7
Kazahstan	28	1,25	18	0,7	9	0,4
Olanda	23	1,0	9	0,4	16	0,8
România	8	0,4	14	0,6	10	0,5
Rusia	961	43,0	857	34,2	825	39,1
SUA	287	12,8	623	24,9	290	13,7
Turcia	26	1,2	25	1,0	21	1,0
Ucraina	312	14,0	375	15,0	289	13,7
Alte țări	56	2,4	106	4,2	57	2,6
În total emigranți	2236	100	2507	100	2111	100

Sursa: elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică [3].

Analizând datele prezentate în Tabelul 2 observăm că în anul 2017 cea mai mare pondere a emigranților au ales ca destinație Federația Rusă – 39,1%, Germania – 16,2 %, iar 13,7% au emigrat în SUA și Ucraina.

Până în prezent, migranții moldoveni preferau să plece în acele regiuni și țări cu care împărtășeau similități culturale, istorice și lingvistice.

Una dintre caracteristicile emigrației din Moldova este vârsta relativ tânără a subiecților. Nu există diferențe de vârstă importante în funcție de regiunile sau țările de destinație. Majoritatea migranților au vârsta cuprinsă între 18 și 44 de ani (Tab.3).

Tabelul 3

Dinamica emigranților pe grupe de vârstă în Republica Moldova

Grupe de vârstă	Anii			Abateri, anul 2017 față de:	
	2015	2016	2017	2015	2016
0-4 ani	124	156	112	-12	-44
5-9 ani	127	173	126	-1	-47
10-14 ani	113	155	136	+23	-19
15-19 ani	151	157	130	-21	-27
20-24 ani	173	196	157	-16	-39
25-29 ani	269	267	221	-48	-46
30-34 ani	247	292	241	-6	-51
35-39 ani	213	211	212	-1	+1
40-44 ani	148	182	175	+27	-7
45-49 ani	134	146	139	+5	-7
50-54 ani	117	128	105	-12	-23
55-59 ani	142	144	105	-37	-39
60-64 ani	98	120	97	-1	-23
65-69 ani	78	73	70	-8	-3
70-74 ani	30	36	36	-6	-
75-79 ani	37	46	24	-13	-22
80-84 ani	23	16	18	-5	+2
85 ani și peste	12	9	7	-5	-2

Sursa: elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică [3].

Analizând datele cuprinse în Tabelul 3 putem observa că în anul 2017 cel mai mult au emigrat din Republica Moldova persoane cu vârsta cuprinsă între 30 și 34 de ani, numărul cărora s-a redus comparativ cu anul 2015 cu 6 persoane, iar față de anul 2016 cu 51 de persoane. A doua poziție este ocupată de persoanele cu vârsta cuprinsă între 25 și 29 de ani, numărul cărora s-a redus în această perioadă cu 48 și, respectiv, cu 46 de persoane. Mai puțin emigrează pensionarii. Bărbații predomină în categoria de vârstă 18-29 ani, iar femeile în cea de 45-65 ani.

Din punctul de vedere al emigrației, pierderea de populație în număr de peste 2000 anual, chiar dacă nu este „compensată” prin imigrație, nu reprezintă un factor cantitativ important de influență a dimensiunilor pieței naționale de muncă. Pe de altă parte, presiunea exercitată de acest volum de emigranți asupra țărilor primitoare (implicit asupra pieței muncii acestora) este redusă, determinând mai degrabă efecte pozitive de lungă durată. Analiza comparativă a sporului natural și a celui migrator (migrație definitivă) ne permite următoarele constatări:

- populația totală se reduce mai ales pe seama dinamicii negative a sporului natural decât a celui migrator;
- pierderile cumulate pe total perioadă nu depășesc 3% din populația Republicii Moldova de la ultimul recensământ;
- din punct de vedere calitativ, sporul migrator negativ este mai „costisitor” pentru societate decât cel natural, deoarece investiția în capitalul uman (prin educație etc.) făcută până în momentul emigrației și potențialul de muncă aferent se transferă gratuit țării de destinație, ajustând pe termen lung creșterea economiei naționale și dezvoltarea umană durabilă.

Tabelul 4

Calculul și analiza sporului natural și migratoriu în Republica Moldova

Anii	Născuți vii	Decese	Emigranți	Imigranți	Spor natural	Spor migratoriu	Contribuția la majorarea populației
2015	38610	39906	2236	4209	-1296	1973	677
2016	37394	38489	2507	4080	-1095	1573	478
2017	34060	36768	2111	3708	-2708	1597	-1111

Sursa: elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică [3].

Calculul efectuat în Tabelul 4 demonstrează că în anul 2017 sporul natural a avut impact negativ asupra majorării populației în Republica Moldova. Reducerea sporului natural cu 2708 persoane ca urmare a majorării numărului de decese în raport cu numărul născuților vii a condiționat reducerea populației totale cu 1111 persoane în anul 2017.

Din datele prezentate în acest tabel se poate observa o reducere a numărului de persoane imigrante: cu 372 persoane în anul 2017 față de anul 2016 și cu 501 persoane comparativ cu anul 2015. Cauzele imigrației în Republica Moldova sunt diverse, principalele fiind expuse în Tabelul 5.

Tabelul 5

Dinamica imigranților după scopul sosirii în Republica Moldova

Indicatorul	Anii			Abateri, anul 2017 față de:	
	2015	2016	2017	2015	2016
La muncă	1201	1052	829	-372	-223
La studii	818	869	716	-102	-153
Imigrație de familie	1442	1442	1437	-5	-5
Activități religioase, umanitare și de voluntariat	282	218	244	-38	+26
Alte cauze/ motive	466	499	482	+16	-17
În total	4209	4080	3708	-501	-372

Sursa: elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică [3].

În anul 2017 ponderea cea mai mare (38,8%) din totalul populației este a celor care au imigrat în Republica Moldova în familie, numărul cărora s-a redus față de anii precedenți cu 5 persoane. 22,3% din totalul imigranților

au sosit în Republica Moldova la muncă, iar 19,3% la studii. Se observă o reducere dinamică a persoanelor imigrante la muncă: cu 223 de persoane în anul 2017 față de anul 2016 și cu 372 de persoane față de anul 2015. Tendința de reducere au și imigranții sosiți la studii: cu 153 de persoane și, respectiv, cu 102 persoane.

Bineînțeles, există multe alte consecințe ale migrației internaționale asupra economiei statelor de origine, însă cert este că migrația poate determina, pe de o parte, creșterea economică a țării de proveniență, în special prin transferurile de bani și bunuri, care stimulează consumul intern și creșterea nivelului de trai.

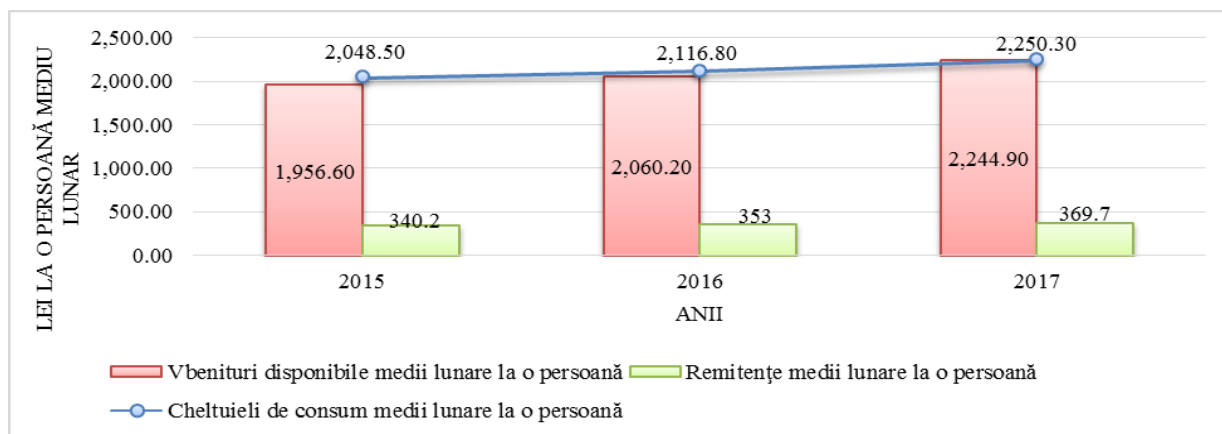

Fig.1. Dinamica nivelului de trai al populației Republicii Moldova.

Sursa: elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică [3].

Din datele expuse în Figura 1 se poate observa tendința de majorare a cheltuielilor de consum medii lunare la o persoană: cu 201,8 lei în anul 2017 față de anul 2015 și cu 133,5 lei față de anul 2016. Este vizibil faptul că cheltuielile medii lunare depășesc veniturile medii lunare cu 5,4 lei la o persoană în anul 2017, cu 1,03 lei în anul 2016 și cu 91,9 lei în anul 2015. Rolul remitențelor este semnificativ în formarea veniturilor populației, a căror pondere este de 16,47% în anul 2017.

Câștigurile trimise de migranți din străinătate contribuie la creșterea consumului în țară. Însă, posibilitățile statului de a răspunde la cerere sunt limitate, de aceea o parte din mărfuri și servicii este necesar de a fi importate. Acest lucru are urmări benefice pentru bugetul de stat, însă în balanța comercială se majorează deficitul comercial.

Concluzii

Cetățenii Republicii Moldova, de multe ori tineri apti de muncă, pleacă în străinătate, fie din cauza sărăciei, fie a lipsei de perspective, în căutarea unei vieți mai bune și a unui loc de muncă mai bine plătit peste hotarele țării. Dacă e să ne referim la efectele emigrației pentru Republica Moldova, în urma cercetării efectuate putem concluziona următoarele:

1. Migrația forței de muncă ce are loc deja de mulți ani, în combinație cu o situație demografică precară, au determinat faptul că Moldova a devenit unul dintre state care exportă resurse umane. Însă, pentru Republica Moldova munca este factorul principal al producției.

2. Forța de muncă calificată și ieftină este considerată ca fiind factorul principal al concurenței, care ar putea aduce investiții în țară. Una dintre soluțiile universale și recomandări ale Fondului Monetar Internațional în această situație este mărirea vârstei de pensionare și implicarea în economie a femeilor care nu lucrează.

3. Migrația de muncă se transformă treptat în migrație definitivă. Există persoane care au emigrat și nu se vor mai întoarce în țară, deja multe familii s-au reintegrat, copiii s-au integrat în instituțiile de învățământ de peste hotare. Este o pierdere demografică colosală, care va contribui la o și mai mare reducere demografică, la o diminuare și îmbătrânire a populației.

4. Una dintre caracteristicile emigrației din Moldova este vârsta relativ tânără a subiecților. Nu există diferențe de vârstă importante în funcție de regiunile sau țările de destinație. Majoritatea migranților au vârsta cuprinsă între 18 și 44 de ani.

5. Peste 70% din emigranții moldoveni lucrează ilegal, fără a avea drepturi salariale și sociale elementare în țările receptoare. Ei nu contribuie la politicile de asigurare socială nici în Republica Moldova, nici în țara

receptoare. Această stare amenință stabilirea sistemului de pensii în Republica Moldova pe viitor, când o parte din emigranți vor reveni la baștină.

6. Republica Moldova este una dintre țările lumii cu cea mai mare dependență a economiei de remitențe. În 2017, peste 20% din PIB-ul țării noastre a fost asigurat de banii trimiși de către cetățenii care muncesc peste hotare.

7. Statul nu trebuie să vadă în migranți doar remitențe, iar cei rămași – colete de sărbători.

În vederea ameliorării situației create, ar fi benefic să se întreprindă următoarele măsuri ce ar contribui pozitiv la sporul demografic și la variabilele macroeconomice în ansamblu: este necesar să se asigure condiții decente de trai în Republica Moldova în vederea stimulării repatrierii emigranților; moldovenii care vor reveni acasă să poată participa la „creșterea” și dezvoltarea țării, aceștia ar putea folosi experiența acumulată în țările dezvoltate, viziunea lor occidentală ar fi de mare folos celor rămași; banii acumulați peste hotarele țării să fie investiți de către repatriați în dezvoltarea economiei Republicii Moldova. În acest mod cei care revin pot să-și întemeieze propria afacere, oferind locuri de muncă și participând în acest fel la ameliorarea situației economice.

Referințe:

1. VERDEȘ, G. *Republica Moldova și exigențele integrării europene*. Chișinău: Știința, 2010.
2. VASILE, V., ZAMAN, Gh. *Migrația forței de muncă și dezvoltarea durabilă a României. Abordări teoretico-metodologice. Sistem de indicatori și modele de analiză*. București: Expert 2005. 233 p.
3. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova <http://statistica.gov.md/category.php?l=ro&idc=103&>

Date despre autori:

Elena NIREAN, doctor, conferențiar universitar, Facultatea de Economie, Universitatea Agrară de Stat din Moldova.

E-mail: ni-lena@mail.ru

ORCID: 0000-0002-2593-5836

Boris COREȚCHI, doctor, conferențiar universitar, Facultatea de Științe Economice, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: coretchi_boris@mail.ru

ORCID: 0000-0001-8841-4838

Prezentat la 06.06.2019